

Хоча конфліктів підлітків з батьками повністю уникнути неможливо, проте зменшити їх кількість та гармонізувати шляхи розв'язання цілком реально шляхом використання дорослими певних виховних прийомів:

- виявити прийняття підлітка через любов, зацікавленість та турботу;
- перебудова ставлення до підлітка через визнання його дорослішання;
- послідовність подачі вимог та перевірка їх дотримання підлітком;
- уникнення практики подвійних очікувань – то дитячого підкорення, то дорослої самостійності;
- толерантне наставництво щодо інтересів, взаємин з ровесниками та поведінки підлітка.

Література:

1. Наш проблемный подросток : понять и договориться / Под ред. Л.А. Регуш. – СПб. : Изд-во «СОЮЗ», 2001. – 191 с.

2. Сергеевкова О. П. Вікова психологія. Навч. посіб./ О.П.Сергеевкова, О.А.Столярчук, О.П.Коханова, О.В.Пасека – К.: Центр учбової літератури, 2012. - 376 с.

УДК 159.922.8:316.614.5

*Юрков Олександр Сергійович,
Литко Еріка Сергіївна
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна*

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ СТОСУНКІВ НА УСПІШНІСТЬ ПІДЛІТКІВ

Проблема успішності давно цікавила відомих філософів, педагогів, психологів. На думку К. Тернера, успіх – це постійне здійснення тих цілей, що ми поставили перед собою і які винятково важливі для нас. Тому успіх виступає не тільки як результат, але й процес руху шляхом його досягнення. Це розвиток можливостей людини, розкриття її потенціалу. Значною мірою на ці процеси впливають дитячо-батьківські стосунки, що склалися в сім'ї.

Першим науковим напрямком, який поставив дитячо-батьківські відносини в центр розвитку особистості дитини, був, як відомо, класичний психоаналіз. Психоаналіз, став визначальним напрямом розвитку основних концепцій дитячого розвитку, в яких ключова роль відводиться проблемі відносин між дітьми і батьками (Е. Еріксон, К. Хорні, ін.) Найбільшу популярність завоювала теорія прихильності (Д. Боулбі, М. Ейнсворт). Центральним поняттям в теорії прив'язаності є «внутрішня робоча модель», яка являє собою нерозривну і взаємообумовлену єдність себе та іншого. Дитина пізнає себе через ставлення до нього матері, а мати сприймає як джерело ставлення до себе. Цей складний взаємозв'язок у первісному варіанті, розумівся

як ставлення до себе і до близького дорослого, яке дає відчуття захищеності і безпеки.

У сучасних дослідженнях відбувається переорієнтація з вивчення самосвідомості дитини до дослідження її поведінки, яке найчастіше описується в термінах соціальної адаптації та компетенції. Прихильність розглядається вже не як відношення, а як стратегія поведінки з батьками. Е.Мосс та ін. відзначають позитивну кореляцію між «надійним» типом прив'язаності та шкільною адаптацією, гармонійною комунікацією в дитячо-батьківській діаді. У дослідженні П.Кріттенден показана пряма залежність стратегії поведінки школярів і підлітків від якості прихильності до матері.

Д.Баумрід запропонував класифікацію батьківських стилів поведінки, що включає 3 типи: 1) авторитетний, 2) авторитарний, 3) попустительський стиль; Е.С.Шафер, Р.А.Белл розробили динамічну двофакторну модель батьківського ставлення, де один із чинників відображає емоційне ставлення до дитини: «прийняття-відкидання», а інший – стиль поведінки батьків: «автономія-контроль». Хоча дані теоретичні моделі були запропоновані більш 30 років тому, вони залишаються практично єдиними, на сьогоднішній день, що дають змістовний опис батьківського ставлення.

Останнім часом одним з найбільш поширених напрямів дослідження ДБВ стають кроскультурні і гендерні дослідження. Проведені дослідження в цій області, показали, що кожному типу темпераменту дитини відповідає певний батьківський стиль поведінки. Цікаве дослідження статевих відмінностей батьківських стилів проведено А. Русселом, показали, що матерям більшою мірою властивий авторитетний стиль, батькам – авторитарний чи попустительський. Авторитарний стиль більш властивий батькам хлопчика, авторитетний – батькам дівчинки. Відповідно до гіпотези, специфіка батьківського відношення полягає в подвійності і суперечливості позиції батька по відношенню до дитини. З одного боку, це безумовна любов і глибинний зв'язок, з іншого – це об'єктивне оцінне ставлення, спрямоване на формування суспільних способів поведінки. Наявність цих двох протилежних начал характерно не тільки для батьківського ставлення, але і для міжособистісних відносин взагалі.

Своєрідність і внутрішня конфліктність батьківського відношення полягає в максимальній виразності і напруженості обох моментів. Відповідальне ставлення, занепокоєння за майбутнє дитини, породжує оціночну позицію батьків, загострюючи контроль над його діями, перетворюючи дитину в об'єкт виховання.

У кожній родині об'єктивно складається певна, далеко не завжди усвідомлена її членами система виховання. Тут мається на увазі і розуміння цілей виховання, і формулювання його завдань, і більш-менш цілеспрямоване застосування методів і прийомів виховання, врахування того, що можна і чого не можна допустити у відношенні дитини. Можуть бути виділені чотири найбільш загальні тактики виховання в сім'ї і відповідають їм чотири типи сімейних взаємин, що є і передумовою і результатом їх виникнення: «диктат», «опіка», «невтручання» і «співробітництво».

Таким чином, важливою умовою успішності підлітків є гармонійні відносини з батьками. Діти, які виховуються в умовах диктаторських взаємостосунків більше спрямовані на уникнення невдач, безвідповідальні, малоініціативні і тривожні. Діти виховані в умовах опіки, а часом і гіперопіки, не самостійні, інфантильні, егоцентричні та мало вмотивовані до досягнення успіху. Діти виховані в сім'ї, яка дотримується тактики «невтручання» визначаються безвідповідальністю, емоційною незрілістю, агресивністю, асоціальністю та мало вмотивовані до досягнення успіху. Найбільш гармонійними можна вважати стосунки, які складаються в сім'ях з тактикою «співробітництва», діти, виховані в таких сім'ях є найбільш відповідальними, вмотивованими до досягнення успіху, самостійні і емоційно зрілі.

Література:

1. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін.-2-ге вид. – К. : Каравела, 2009.- 400с.
2. Хямяляйнен Ю. Воспитание родителей: концепции, направления и перспективы / Ю.Хямяляйнен. – М., 1993. – С. 62.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>